

goed geweest, zamen in een. Beiden oud. Delft. Ze hadden maanden iets te mede-christen moeten voor

zaak van het in Delft niet te we niets. in reprimando K. S.

1891 werd te gehouden. De Ds H. Pierson, W. H. Gispen e sprak naar

der dankbaar. Gij zijt uwen loon die ons, llen, evenzeer kern bewaard i verwekt, die ven, niet het in vreezen en i Zijn Woord der waarheid. n God, dat in van handen- zich bevindt, afkeurig van tigt voor het and en hart en, Hem bid- us die breede vrouwen, de van geboorte n in dezelfde es Heeren pal en, maar wie k, Groen van req. Heldring zouden, wan- ogen beleven, lingen in hun oor de ware, gebied? Wie den hoezem- s de schakel ienlijken; aan en Evangelio- alk een open an die velen, ft, om te ge- der eeuw en Voord, en tot aarijck, in een nen van aller- le sociale be- kring, maar ons die her- en zij legt op uwen lande

teektoon aan. te belijden in Dan erkennen denden dezes tvaardig oor- neid om, zoo- t een paradijs heilig is, zoo iffermend. Hij Geest op het i zielen als te n zeggen: Ik eken zal. ook den toon beschrijft het goedertieren- toelen, in ge- ssen. Niet in eid, maar in nschen mede- de oplossing i geheel den orwaarts met al breekt de de gerechtig- heid van den

d, en vervol- o Heer! Uw te Jeruzalem iaal Congres: t vorige jaar d in de kring- ver den ge- mannen bij

de aanzienlijker broeders, met name ook bij de leden der Tweede Kamer, ondervond, op het stuk van den socialen nood der mindere standen en van de talrijke kwesties die hiermede in verband staan, daarvan de oorzaak of het gevolg zijn.

Dr Kuyper trad toen verzoenend op, en maakte het voor allen duidelijk, dat het tot het tegendeel van een gewenschte uitkomst zou leiden, indien de werkheden afzonderlijk, en de andere deelen der maatschappij afzonderlijk handelend optraden. Overtuigend was zijn betoog in den kring der werkheden, dat de aan de orde gekomen kwesties de medewerking eischen van allen, dat studie en praktijk, patroon en werkman, geleerde en niet geleerde, aanzienlijke en geringe, behoorden samen te werken, om tot eenige degelijke en gelukkige uitkomst te geraken.

Uit deze overwegingen werd de gedachte geboren van een Sociaal Congres, waarop zoowel de theoretische als de praktische zijde van het grootste vraagstuk onzer eeuw van verschillende zijde kon worden besproken; zoowel de beginselen als de daarnit voortvloeiende praktijk, gelijk die, op grond van Gods Woord, door alle Protestantische Christenen in Nederland behooren beleiden te worden en naar welker toepassing op het leven allen behooren te streven.

De Socialisten namen natuurlijk een loopje met de mannen van „Patrimonium“, die nu een koekje van Dr Kuyper hadden gekregen, met de vermaning, dat ze nu ook zoet naar bed moesten gaan.

En van zekere Protestantische zijde werd het voorstel, om te komen tot een Sociaal Congres, als een heilsche machine voorgesteld tegen de Ned. Herv. Kerk, en om de antirevolutionaire partij meer en meer in een Kuyper-partij om te zetten, met geen ander doel, dan om bevrediging te schenken aan de laagste hartstochten der menschelijke natuur, welke bestaan de tegenstanders van den leider der antirevolutionaire partij, nooit bij zichzelf schijnen te ontdekken, maar eenig en alleen bij die mannen, die niet met de liberalen medegaan en voor de historische rechten des volks, naar de in Gods Woord geopenbaarde beginselen, pal staan. Dit een en ander heeft echter niet kunnen verhinderen, dat het Sociaal Congres vrij voorspoedig en welgeschapen ter wereld is gekomen. Wel gingen er barenswieën vooraf (de Regelingscommissie zou daarvan kunnen getuigen), maar het kindeke zag er zoo welgedaan en sterk ontwikkeld uit, dat het, naar sommiger gevoelens, over een jaar geheel alleen zou kunnen loopen.

Men heeft echter wijselijk het besluit genomen, om op zulke mogelijkheden niet vooruit te loopen, en het Centraal Comité nogmaals verzocht, in verband met de bestaande Regelingscommissie een tweede Congres saam te roepen.

Want waarlijk, de perzik smaakt naar meer.

De „Bazuin“ is en als weekblad en als zuiver kerkelijk blad ongeschikt, breedvoerige verslagen van zulke bijeenkomsten te leveren. Maar zoowel het „Handelsblad“ als de „Standaard“ hebben voortreffelijke verslagen van het besprokene en van de besluiten of resolutiën geleverd, en over eenigen tijd zult ge zeker in een officieel verslag kunnen lezen en overwegen, al het belangrijke, dat deze driedaagsche samenkomst heeft opgeleverd.

Reeds nu kunt gij u verlustigen in de aangrijpende ernstige en schoone rede, waarmede Dr Kuyper Maandagavond het Congres opende, en waarin hij de betrekking besprak, die er is tusschen de Sociale kwestie onzer eeuw, en de Christelijke religie. En zoo tijd en middelen het u toelaten, kunt ge uit de aan deze rede toegevoegde bijlagen, met een geheele litteratuur (in vier talen), over de Sociale kwestie kennis maken.

Wij hebben de eerste dagen van de geestelijke opwekking in ons land, (het Réveil) of niet beleefd, of we waren nog te jong om er sterke indrukken van te ontvangen. Slechts de laatste golven van de beweging uit dien stroom des geestes, hebben we gevoeld. Toch zullen we God ook voor de werking van die laatste golfslagen, in eigen hart en leven gevoeld, eeuwig danken. Wat we nu beleven, is echter de doorwerking van het in de eerste helft der eeuw opgewekte leven, voor de maatschappelijke verhoudingen. Onze Heere Christus heeft niet alleen de zielen der menschen, maar ook hunne lichamen verlost van de heerschappij der zonde en des doods. Hem als Redder te eeren, ook op maatschappelijk gebied, is niet alleen de dure roeping van alle Christenen, maar volgt uit het levensbeginsel zelf, dat de Heilige Geest in de harten gewekt heeft. Zoo schoon werd dit door Dr Gildemeester in den bidstond uiteengezet, toen hij het machtig verschil aanwees tusschen den Kaïnsgesest, en den geest van hen, die uit God geboren zijn.

Aanvankelijk kan gezegd worden, dat het Congres uitnemend geslaagd is. Geheel de inrichting, de wijze van werken, de leiding van de algemeene vergaderingen, alles getuigde van het groote talent en de meesterhand, die dat alles in elkaar zette.

Veel valt er ook op zulk eene samenkomst op te merken en te leeren. Wat een verscheidenheid in aangezichten, houding, manieren, spraak, gebaren, wijze van uitdrukking enz. Al is de vorm der kleding schier hetzelfde, hoe spoedig onderscheidt men toch den aanzienlijken man, in de kwaliteit

van kleding, gemakkelijheid van beweging, fijnheid in de uitdrukking en andere bijzonderheden. Ook trof het mij, dat de theologische sprekers over het algemeen veel woordenrijker zijn dan de parlementaire sprekers, maar deze laatste winnen het ook weer in het algemeen in soberheid en precisie, in juistheid van uitdrukking der gedachte en omschrijving, of bepaling der begrippen.

Voor het eerst in mijn leven heb ik nu ook vrouwen in het openbaar hooren spreken. Het maakt een zonderlingen indruk, een vrouw, in het midden der mannen gezeten, te zien opstaan met een: „mijnheer de Voorzitter!“ op de lippen. Maar dat zal zeker komen van het voor ons ongewone. De vrouwen kunnen voortreffelijk in het openbaar spreken, althans die ik hoorde, zeer gekuischt, sober, parlementair, veel meer bij de zaak blijvend, dan in de huiselijke improvisaties, waaraan wij meer gewoon zijn.

De sluiting van het Congres zal onvergetelijk blijven voor allen, die het voorrecht hadden, er bij tegenwoordig te zijn. Een dergelijk oogenblik als, op kerkelijk gebied, in Den Haag doorleefd is, toen de voorzitters der beide Synoden, de handen in elkaar legden, genoten we ook, op maatschappelijk gebied, toen Ds Pierson, na een aangrijpend welsprekende toespraak, zijn hand in die van Dr Kuyper legde, en Dr Kuyper, met bewogen stem, de deur van zijn hart even op een kiertje zette, en zien liet, wat daar menigmaal in omging. God geve, dat dit een schoon begin zij van meerdere verbroedering onder de belijders des Heeren, op maatschappelijk gebied, dat wantrouwen en verachtmaking, meer en meer moge wijken voor „Broedertrouw“ en het: proletariërs, vereenigt u, van de mannen der revolutie, ook voor de Christelijke mannen, een spoorslag zij tot nauwere aaneensluiting. Mannen als Dr van Gheel Gildemeester, Ds Ulfers, Ds Schriecke, Baron Mackay, Baron van Dedem, Jhr Beelaerts van Blokland, Havelaar, en zooveel anderen meer, hebben hun hart getoond aan het volk, dat hen lief heeft en eert, omdat zij hun Heiland eeren, ook op het hoogste gebied van het volksleven.

Helaas bleek deze liefde niet bestendig van duur. Althans op 22 April 1898 schreef Gispen aan zijn vriend te Jeruzalem:

— Eenige jaren geleden hadden we, zooals ge u wellicht herinneren zult, een Christelijk-Sociaal Congres. Toen was alles nog, zooals men dat noemt, botertje tot den bodem toe. Kuyper en de Savornin Lohman, Pierson en Sikkels, Havelaar en Mackay, Keuchenius en Huber, A. van Dedem en Kater, men zag ze vriendelijk bijeen, en het scheen dat ze elkander liefhadden. Hoe zijn intusschen de tijden veranderd en wij met hen! Een tweede uitvoering van zulk een symphonie zou nu onmogelijk zijn. De ideeën zijn er nog wel, maar de menschen ontbreken. Men houdt nu op Roomsche wijze „kerkelijke Congressen“. Deze gaan uit van de Hervormden, voornamelijk van de classicale vergadering van Amsterdam, onder goedkeuring van het hoogste Kerkbestuur. Dit jaar zal het Kerkelijk Congres weder te Amsterdam worden gehouden. Het is in het oog loopend ethisch. En dit is geheel in den geest van dezen tijd. Dogmatisch tot samenwerking te komen blijkt steeds meer onmogelijk te zijn. Nu volgt men de Duitsche voorgangers, en vervangt de dogmatiek door de ethiek. Het schijnt praktisch te zijn, of het soliede is, zal de tijd wel leeren. —

RULLMANN.

„De Wekker“ over het „wereldbeeld“.

Niet gaarne citeer ik mezelf, maar omdat ik er waarde aan hecht, in christelijke gereformeerde en eigen kringen, voorzoover ik ze bereiken kan, de beschuldigingen, waarmede „De Wekker“ het gereformeerde volk uiteen blijft drijven, te weerleggen, neem ik hier over wat ik schreef in „De Bazuin“:

Voor 2 weken wees ik op een Wekker-artikel, waarin door den redacteur (J. J. v. d.) S(chuit) te Apeldoorn in een paar regels dooreengemengd werden de totaal verschillende kwesties van: duur der scheppingsdagen — wereldbeeld — ouderdom der aarde. Ik beloofde, op de zaak terug te komen.

We meldden reeds, dat de Wekker-redacteur het had over Brunner, de „evenknie van Karl Barth“, bekend uit de z.g. dialectische theologie. Van dezen E. Brunner nu haalt de Wekker-redacteur de volgende uitspraak aan:

„Het Bijbelsch wereldbeeld heeft kosmologisch en historisch zijn tijd gehad. Wij weten, dat de wereld niet een paar duizend jaar geleden geschapen is, maar dat wij hebben te rekenen met miljoenen jaren, en zelfs zoo-nog niet aan het eind zijn.“

Men leze goed, wat hier door Brunner beweerd wordt.

Thans volgt hierop deze enormiteit, thans weer van de hand van den Wekker-redacteur:

Deze uitspraak van Brunner komt zeer overeen, met wat Prof. Aalders leert.

Tot zoover de Wekker-redacteur.

Het moet ons van het hart, dat het wel bedroevend is, dat iemand, die verantwoordelijkheidsbesef diende te hebben tegenover het eenvoudige volk, welks eenheid of gedeeldheid voor zijn geweten gelegd is, zulke onware dingen durft neerpennen.

We zullen dat bewijzen.

Men lette erop, dat Brunner 3, zegge DRIE dingen beweert:

a. het bijbelsch wereldbeeld heeft zijn tijd gehad; vroeger was men nog zoo „naïef“, het als juist te aanvaarden, tegenwoordig zijn wij veel te verlicht, om den bijbel zoo maar te gelooven op punten, waar hij absoluut geen verstand van heeft, en ook niets van te zeggen heeft;

b. de wereld is niet een paar duizend jaar geleden geschapen;

c. zij is meer dan miljoenen jaren oud.

Nu durft deze redacteur schrijven: deze uitspraak, in haar 3 punten dus, komt zeer overeen met wat Prof. Aalders wil. Dat dit dwaasheid is, kan ieder nagaan:

ad a. Brunner gelooft inderdaad, dat de bijbel een wereldbeeld heeft; dat laat hem evenwel volkomen koud, omdat hij het volstrekt overbodig vindt, aan bijbeluitspraken omtrent deze dingen waarde te hechten. Prof. Aalders evenwel betoogt herhaaldelijk: de bijbel geeft in het geheel geen wereldbeeld. Men mag van iemand, die aanstaande dominees kweeken wil, toch wel op zijn minst verlangen, dat hij de inhoudsopgave van een boek, dat hij bestrijden wil, zoo eens naleest op de punten, waar hij het over hebben wil. Had de redacteur dat gedaan, dan zou hij op bl. 541 hebben kunnen lezen: „Er zijn geen genoegzame gegevens om een wereldbeeld van den Bijbel of van de Bijbelschrijvers te construeeren...“

Er is dus geen reden om aan te nemen, dat het scheppingsbericht als geheel in een verouderd wereldbeeld geschreven is, waaruit de exegese het in ons tegenwoordig wereldbeeld zou moeten overbrengen. Onderzocht wordt of er in het scheppingsbericht dan wel enkele uitdrukkingen voorkomen, waaraan verouderde voorstellingen ten grondslag liggen...; het resultaat is negatief. Tot zoover de aanhaling uit Prof. Aalders' inhoudsopgave. Een schoolkind is nu in staat te concluderen, dat dus hier Prof. Aalders rechtstreeksch bestrijdt, wat Brunner beweert. Niet slechts diens verdere redeneeringen, neen, diens axioma's worden door Prof. Aalders verworpen. Toch worden in Apeldoorn en daarbuiten aanstaande dominees en doodeenvoudige menschen afgeschrikt van het samenwonen met de gereformeerden, op grond van de bewering: Brunner's uitspraak komt overeen, o neen, zeer overeen, met wat Aalders wil. Niet om dezen auteur te kwellen, maar wel, om alweer te doen zien, hoe lichtvaardig men van deze zijde uiteenscheurt, wat bijeenhoort, wijzen we op deze dingen: er moet klaarheid komen, bij het volk. En als men van de inhoudsopgave soms naar den tekst terug wil, welnu, men leze bl. 172, 173, 174, 177, 178, 179, 180, 182, 183, 193, 195, 196, 197, 198, 200, 426—8, enz. Ik schrijf maar niet over, al bekruipt mij de lust. Ik ben er zeker van, dat ieder, die deze bladzijden leest, bewijzen bij getallen vindt, dat Prof. Aalders naar alle kanten duidelijk maakt, dat z.i. de bijbel nooit een wereldbeeld gehad heeft; dat heel die bewering van een bijbelsch wereldbeeld den bijbel iets in de schoenen schuift, dat hem vreemd is. Een van beide dus: de Wekker-redacteur schrijft vreeselijk haastig over ernstige onderwerpen, of leest bijzonder slecht. Hij had dit alles niet alleen moeten weten (nu hij erover schrijven wilde), maar ook zonder eenige moeite (afgedacht van eenig schrijfplan) kunnen weten; want over deze dingen is al lang geschreven, in den strijd tusschen Prof. Aalders en Dr Schouten (waaroer nog straks), door Prof. Grosheide, door „De Reformatie“, in verband met een stukje in „Woord en Geest“.

Maar we zijn er nog niet. We vervolgen:

ad b. Brunner zegt: de wereld is niet een paar duizend jaar geleden geschapen. De Wekker-redacteur knoopt dat vast aan Brunner's eerste opmerking; m.a.w. hij herinnert indirect weer eraan, dat Brunner zegt: de bijbel zegt het wel, dat de wereld een paar duizend jaar geleden geschapen is, maar ik geloof hem op dat punt niet. Nu triumfeert de Wekker-redacteur tegenover het volk, door te zeggen: Prof. Aalders gelooft ook niet, dat de jaartallen-rekening, die de joodsche synagoge (blijkbaar ook „De Wekker“) aangeeft, juist is; hij erkent dus ook niet, dat de wereld, laat ons zeggen, ± 4000 jaar vóór Chr. geschapen is. Ergo, aldus dan de conclusie: ergo, op dit punt is dan toch wel degelijk Brunner een evenknie van Aalders. Maar ook dat is weer een grove onjuistheid. We noemen slechts drie redenen. Ten eerste: als twee hetzelfde zeggen, is het niet hetzelfde. Brunner heeft er geen oogenblik moeite mee, een bijbel te hebben, die zich vergist, want daar is hij van overtuigd; Aalders evenwel houdt vast aan wat de bijbel zegt, en meent, dat zijn chronologie met die van den bijbel volkomen klopt. Men mag in Apeldoorn, desverlangd, probeeren, Prof. Aalders op dit punt te bestrijden, op wetenschappelijke gronden (we zijn dan uiterst benieuwd, na wat er al zoo voor den dag gekomen is). Maar het is aan Apeldoorn niet veroorloofd, een christen te schenden in zijn eer als bijbelgeloovige. En dat doet de Wekker-redacteur. Hij zou pas dan gelijk hebben, als Prof. Aalders zei: ik ben wel overtuigd, dat de bijbel 4000 jaar stelt, maar ik geloof den bijbel op dat punt niet. Dit nu zegt Prof. Aalders niet. „De Wekker“ zegt echter wel degelijk, dat hij het zegt, omdat Brunner en Aalders op één lijn geplaatst worden. Ten tweede: we hebben in ons voorgaande artikel er reeds aan herinnerd, dat ook de z.g. „naïviteit“ in het bijbel lezen aan het woord komen kan, als men met Bavinck e.a. beweert: de eerste vorming van de wereld staat los van den eersten dag. Aalders (263) zegt dit ook. Hij meent dus bijbelsche gronden (nog wel „naïviteitsgronden“) te hebben voor de meening, dat de aarde veel ouder is, dan diegene moet aannemen, die met de 6 dagen begint te rekenen. Ook hierin